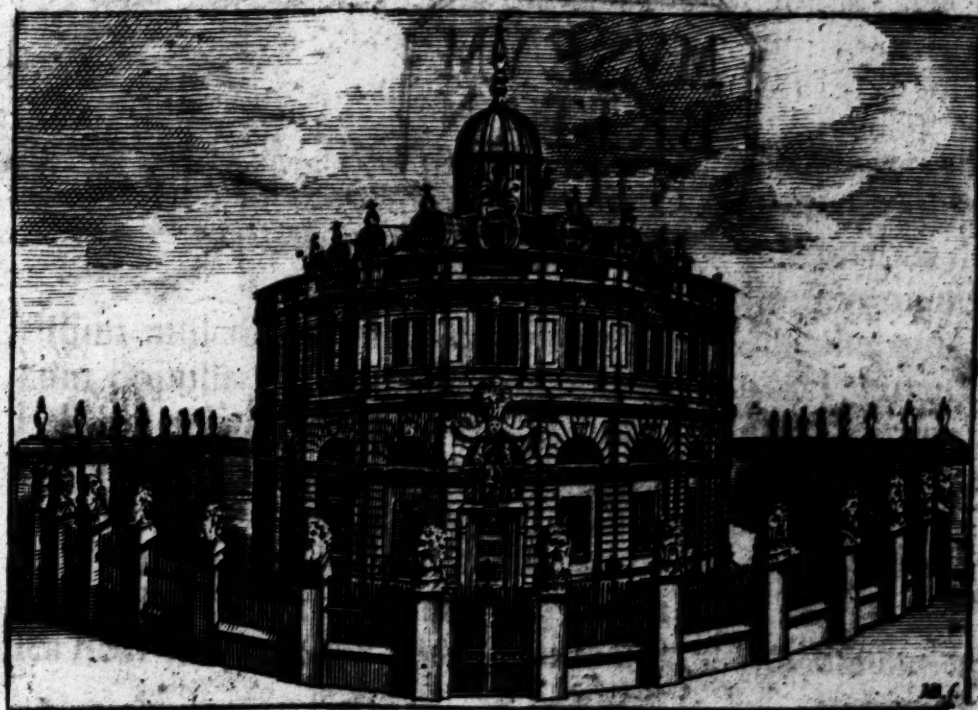


655
624. f2
13

L I N G U A
E T R U R I Æ R E G A L I S
V E R N A C U L A
D I S S E R T A T I O.

Authore JOANNE SWINTON A.M.
Soc. Coll. Wadh. Oxon. & R. S. S.

K



O X O N I I,
E T H E A T R O S H E L D O N I A N O.
M D C C X X X V I I I

L I N G U A

ETRURIAE REGALIS

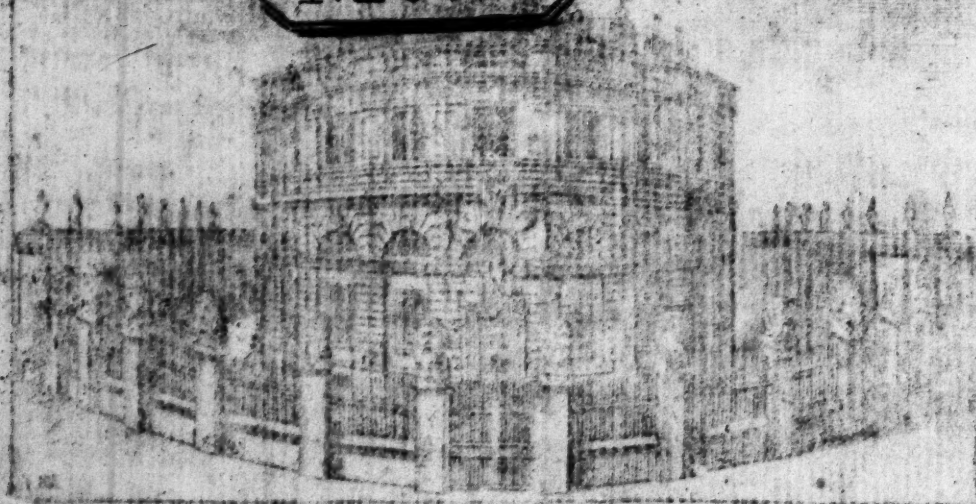
Imprimatur,

STEPH. NIBLETT,

M.A. NOTWING **VICE-CAN. Oxon.**

Feb. 23. 1737. Soc. Coll. Wagh. Oxon. & R.S. 8.

**MVSEVM
BRITAN
NICVM**



OXONIAE
E THEATRO SHELDONIAN.
MDCCLXXIII

[I]

DE
LINGUA
ETRURIAE REGALIS
VERNACULA
DISSERTATIO.

I. **E**TRUSCĪ ante Romam¹ conditam natio fuere præpotens & opulenta: architectura, cælatura, plastice, & universis fere elegantioribus disciplinis alios antecellerunt. In rebus inveniendis solertissimi multifarias, ne dicam omnigenas, excoluerunt artes, & cum populis vicinis excultas communicarunt: virtute demum bellica, politia, haruspicina, scientia militari, rerumque naturalium studio, æque ac præclaris gestis & inventis, adeo incla-ruerunt, ut omnium gentium principes per totum pene terrarum orbem audierint. Dolendum igitur est gentis tantarum rerum inventricis linguam², qua historiæ, annales, & augurales libri scripti erant, & ad quam discendam Romanorum pro-

¹ Diod. Sic. lib. 4. c. 316. Serv. ad lib. 2. Georg. T. Liv. 1 Decad. lib. 1. & ejusd. lib. 5. Plin. lib. 35. c. 3. 12. Clem. Alex. Strom. lib. 1. Tertul. Apologet. c. 25. & Dempst. Etrur. regal. lib. 1. c. 9. ² Censorin. de die natal. Dionys. Halicarnas. lib. 3. Diod. Sic. Varro de lin. Lat. lib. 4. T. Liv. lib. 9. & Phil. Bonarot. ad mon. Etrusc. explic. & conj. Florent. 1726.

ceres filios in Etruriam amandabant, interiisse; ita ut vetustas inscriptiones & monumenta, per hanc regionem passim detecta, hæcenus non legisse, nedum explicuisse eruditos, magno literarum damno, contigerit. Ut autem ad penitiorem Etruriæ antiquitatum cognitionem pateat aditus, & pristini sermonis reliquæ aliquo modo intelligantur, unde duxerunt ortum primi incolæ, quinam apud eos Deorum cultus, qua denique lingua usi, necesse est indagemus.

II. De primis Etruriæ colonis variæ apud eruditos invaluerunt sententiæ: alii Pelasgos vel Lydos, alii Phoenices vel Ægyptios hujus gentis statuerunt conditores. Ut omnium igitur favorem conciliemus, & omnem disceptandi præcidamus ansam, à singulis hisce nationibus, vel potius omnibus junctim, ortos fuisse Etruscos impræsentiarum ponamus. Quæ quidem opinio à vero non usque adeo dissona invenietur, si Pelasgos, Lydos, & Ægyptio-Phoenices in lingua, in Deorum cultu, facrisque celebrandis convenisse, quin & primis temporibus in Etruriam migrasse, è probatissimis historicis luculenter possit demonstrari.

III. Tyrrenos, vel Tyrsenos, (ut omnes ante Polybium vocarunt authores Græci) è Lydia in Etruriam sub Tyrreni, vel Tyrseni, (regis Atyos filii) auspiciis profectos testantur Herodotus, Anticlides historicus, Eustathius, & Plinius. Etruscos etiam à Lydis originem traxisse liquidò patet è testimoniis Velleii Paterculi, Taciti, & Plutarchi¹; Lydorumque in Etruriam migrationem, multis ante captam Trojam seculis factam, firmissimis rationum momentis evicit reverendus admodum, & de re antiquaria optime meritus, præsul² Cumberlandus. At Tyrrenos & Pelasgos eosdem prorsus fuisse commemorant Varro & Hyginus apud³ Servium, idemque verbis disertis affirmat Dionysius Halicarnassensis, Thucydidis, Sophoclis, & Hellanici Lesbii autoritate munitus; unam igitur eandemque nationem antiquitus fuisse Lydos & Pelasgos par est arbitrari.

¹ Herodot. lib.1. Anticlides apud Strabon. Eustathius in Dionys. Perieg. Plin. lib.3. c.5. ² Vell. Paterc. lib.1. Tacit. An. lib.4. Plutarch. in Romulo, &c. Vid. etiam Servium, Festum, Jul. Solinum, &c. ³ Cumberland. in Græc. & Lat. ant. connect. Dempst. Etr. reg. lib.1. c.3,4,5 &c. ⁴ Ad lib.8. Æn. v.600. Dion. Halicarn. lib.1.

IV. Antiquos Etruscos ab Ægyptiis oriundos existimavit¹ nuperus Author haud incelebris, propter insignem quandam inter has gentes morum convenientiam. Quod si res ita se habuerit, hi Ægyptii alii esse non potuerunt quam Phœnices, sive pastores Phœnicii *Hycsi* nuncupati, ex Ægypto pulsi, quorum ductores Inachus, Phoroneus, Lelex, Cecrops, Cadmus, Danaus, &c. in Græciam deduxere colonias, quæ deinde per Etruriam erant disseminatæ. ² Hoc lubens agnoscere videtur dictus eruditus author, cum quo tota concinit doctorum turba; scriptorum enim fere omnium, antiquorum recentiorumque, suffragiis Phœnices fuerunt heroes jam memorati³, quod & ex ipsis nominibus quodammodo liquet; ⁴ cum à linguarum orientalium, Phœniciæ admodum vicinarum, fonte hæc facili opera possint derivari. Post expulsos etiam per AMOS IN Phœnices, uti è⁵ Manethone narrat Porphyrius, hominum apud Ægyptios, ac præsertim Heliopoli, desuevit immolatio; at humanis sacrificiis numina sua semper placarunt ⁶ Phœnices, ⁷ eademque cum in Græcia tum in Etruria apud Pelasgos consuetudo invaluit; unde veros & germanos Ægyptios Diis suis homines nunquam mactasse, (quod, ut alios taceamus, extra omnem dubitationis aleam etiam posuit ⁸ Herodotus) nec Etruriæ fines unquam attigisse abunde constat.

V. ⁹ Pelasgos, populum Asiæ vetustissimum, Sicyoniæ regnum in Peloponneso, vel primis temporibus, fundasse, totamque postea Græciam & Etruriam incolis replevisse ab Herodoto, Hecataeo Milesio, Dionysio Halicarnassensi, Pausania, Apollodoro, Plinio, Eusebio, cunctisque optimæ notæ perhibetur historicis. ¹⁰ Sedes Lydis & Phrygibus quam proximas tenere;

¹ Philip. Bonarota in explicat. & conject. ad mon. Etrusc. op. Dempst. ad. Florent. 1726. ² Ibid. p. 103, 104. ³ Diodor. apud Photium, Epiphanius, Cumberland. orig. gent. ant. Newt. Chronol. p. 10. 204. & alibi passim. ⁴ Jac. Triglandius in conject. de Dodone apud Jac. Gronovium in ant. Græc. vol. 7. p. 323. Cumberland. orig. gent. ant. Bochart. &c. ⁵ Manetho apud Porphyrium *de dæmonibus* l. 1. §. 35. Euseb. Præp. Evang. l. 4. c. 16. p. 155. ⁶ Deut. 12. 31. Psal. 105. 37, 38. 2 Reg. 23. 10. Ibid. 17. 31. Diod. Sic. l. 20. Silius Italicus, Calmet. comment. liter. sur Levitique c. 18. ⁷ Porphy. de Abstin. l. 2. Cumberland. orig. gent. ant. Dempst. Etrur. regal. l. 3. Calmet. ibid. & alibi passim. ⁸ Herodot. l. 2. c. 45. ⁹ Strabo Amasian. lib. 9. p. 273. Eusebii Chronic. cum animadvers. Jos. Scaligeri, Plin. l. 3. c. 5. Pausan. Arcadic. & alibi pass. apollodori Chron. apud Eusebium in Chron. p. 19. Dionys. Halicarnass. lib. 1. Herod. lib. 1. & alibi pass. Hecataeus Milesius apud Strabon. ¹⁰ Strab. Geogr. l. 13. Hom. Iliad B. &c.

¹ fanum sive oraculum Jovis Dodonæum, per totum terrarum orbem celeberrimum, crexerunt, unde Jovem *Δία Δωδωναίων Πελασγῶν* & oraculum *μαρτίων ἱδρυμα Πελασγικόν* vocarunt Homerus & Marcianus; ² Iis cum Phoenicibus, Lydis, Phrygibus, &c. communis fuit religio Cabirica, eosdem coluere Deos Cabiros, iisdem sacris fuerunt imbuti, & vel in unam gentem coaluisse, (ut mea fert opinio) vel in sacrorum ritibus, aliisque saltem fuisse consimillimas has nationes antiquissimas nullus inficias ibit, cui Herodoti, Strabonis, Bocharti, aliorumque apprime eruditorum consulere vacavit opera: etenim Cabirica sacra in Samothraciam intulisse Pelasgos docuit nos Herodotus, ³ eosdemque per insulas Cretam, Chium, Imbrum, Lemnum, immo per oram Ionicam universam, diffusos scripsit Strabo; quæ & de Phoenicibus fuscè probat doctissimus Bochartus. ⁴ Phoenices igitur, sive sub Inacho, sive sub aliis post expulsionem ex Ægypto ducibus in Græciam ingressos Pelasgis annumeremus oportet; quod vero de Pelasgis dicitur, Lydis, pariter ac Phrygibus suis vicinis, jure optimo potest accommodari.

VI. Notandum insuper est præclara & perspicua Canaanæorum, vel Phoenicum, in Etruria olim extitisse vestigia; si enim plura in ⁵ Canaanitide locorum nomina apud Etruscos etiam recepta, ut ⁶ Arnon, Adar vel Adra, ⁷ Adarnaam, &c. si varia vocabula Phoenicia in lingua Etrusca reperta, ut ⁸ Lar, Falanto, &c. ⁹ si denique miram in omnibus fere duarum nationum perpendamus conspirationem atque consensum, Phoenices hanc regionem invisisse, præclarasque hic urbes statuisse vix aut ne vix quidem dabitandi relinquetur locus. Non desunt, fateor, magni nominis viri, ¹⁰ qui Pelasgos Phalegi fuisse posteros probare satagunt: quam felici autem successu hoc

¹ Hom. Il. II. v. 233. Strab. lib. 7. p. 327. Herod. lib. 2. p. 124. Marcian. p. 19. &c. Videtis etiam Erasmi Vindingii Hell. apud Jac. Gronovium in ant. Græc. v. 2. p. 326. Jac. Triglandii conject. de Dodon. ibid. vol. 7. &c. ² Herod. in Euterp. c. 51. Pausan. in Boeot. Strab. lib. 10. Bochart. Canaan. I. 1. c. 12. Selden de Diis Syr. Cumberland. append. de Cabir. &c. ³ Menecrates Elaita & Anticlides apud Strabon. Herod. lib. 2. &c. Hom. Odyss. t. 1. 175. Bochart. ibid. ⁴ Cumberland. orig. gent. ant. p. 313. ⁵ Scip. Maff. ant. Etrusc. & Lat. Lipsiæ, 1731. ⁶ Exod. 17. 7. Deut. 6. 16. 33. 8. ⁷ T. Liv. lib. 10. Jos. 15. 3, 41. Scip. Maff. ubi supra. ⁸ Festus. Cic. Phil. 9. & Athen. Deipnosoph. lib. 8. ⁹ Scip. Maff. ubi supra. ¹⁰ Grot. not. in lib. 1. de jure belli &c. c. 3. Salmasius de Hellen. Stillingfi. orig. sac. lib. 3c. 4.

præstitum sit penes alios iudicium esto; observare tamen liceat, quod, siue Pelasgi & Phœnices eadem fuerint gens, velduæ perquam similes, siue Tyrſeni Lydi & Pelasgi idem fuerint populus vel parum inter se discrepauerint, siue denique Pelasgi à Phalego vel à Canaanæorum stirpe petierint originem; linguas Pelasgicam, Tyrſenicam, Phœniciam, & Hebræam admodum fuisse affines agnoscamus necesse est. Hoc innotescet clarius, si, post pauca de Etruscorum veterum lingua & Deorum cultu in genere prælibata, singularum nationum unde ortum traxisse censentur linguas expendamus, earundemque indolem atque genium accuratius & distinctius perſcrutemur.

VII. Sermōnem Phœnicium, siue Canaanæum, cum Hebræo maximam habuisse cognationem, si non idem prorsus fuerit, ratione multiplici firmatur. Primo, Chaldæi, Arabes, & Syri, Hebræis finitimi, à linguæ sanctæ puritate in loquela paulum deflexerunt, & tamen suæ linguæ ab hac neutiquam alienæ, aut diversæ, quin potius ejusdem censendæ sunt dialectus, uti norunt eruditi; Canaanæi igitur, utpote viciniore & cum Dei populo quasi immixti, ad veram Hebraice loquendi normam quam proxime accessere. Secundo, hoc rationi non solum videtur consonum, sed & è sacris Scripturis elucescit; Josuæ enim exploratores cum Rahab Canaanæa sine molestia, vel interpretis ope, sunt collocuti; & Esaias propheta linguam Hebræam appellat Canaanæam. Tertio, cunctæ voces Punicæ & Phœnicæ adhuc superstites vel meræ sunt Hebrææ, vel ab Hebræa radice primo intuitu eliciuntur, ut, recensitis singulis, plenius ostendi potest. Quarto, hoc firmum ratumque præstat Josephi historici & poetæ antiqui Choerili authoritas. Verum enimvero, (ut plures alios, eruditos licet & lectissimos, missos faciamus) cum vocabula Punica & Phœnicia undique congesta tam felici ausu explicuerit, ad fontem Hebræum tam argute reduxerit, argumentis tam solidis & nervosis linguam Phœniciam tantum non esse ipsissimam Hebræam probaverit cl. Bochartus, cum accurato ejus libello, reconditiori literatura pleno, nihil accenseri possit, supervacaneum prorsus foret & inutile, in re tam clare demonstrata elucidanda vel discutienda, hic diutius immorari.

1 Jos.c.6. 2 Esai.19.18. 3 Bochart. de col. & serm. Phœn. lib.2. 4 Jos. lib.1. cont. Apion. 5 Bochart. ibid. & alibi passim.

VIII. Linguae Pelasgica & Hebraea vel una eademque fuisse, vel parum inter se dissimiles. Ex dudum dictis de Pelasgorum origine hoc satis videtur manifestum: si enim Pelasgos Phalegi statuamus progeniem, Phalegi lingua (i. e. Hebraea) iis fuit vernacula; sin cum Phoenicibus unum conflasse populum concesserimus, fieri non potest quin Phoenicum itidem sermonem usurpasse concedamus. Cum lingua Graeca nihil fere commune habuisse Pelasgicam, ¹ ex Herodoto, Hecataeo Milesio, Dionysio Halicarnassensi, Strabone, Tito Livio, & aliis certo colligitur; nisi forsan tennes ejus reliquias in dialecto Aolica, ² quae eadem fere est cum Dorica, delitescere aliquis contenderit. Fatendum est hoc quandam veritatis speciem praese ferre; vel enim apud ³ Aëoles, vel in eorum confiniis plura secula degerunt Pelasgi; ideoque non est cur hos nonnullis vocibus sermonem & eloquentiam Hellenicam, in iis saltem partibus, inficiemur locupletasse. At notius est quam ut probatione indigeat, dialectum ⁴ Aolicam, vel Doricam, sive varios Plateasmos & complura vocabula inibi reperta, sive formam literarum vetustam & sinistrorsum scribendi rationem spectamus, Hebraeae aliarumque linguarum Orientalium praeter ceteris spirasse genium, quod argumento est Pelasgorum loquelam ab iisdem antiquitus vix quicquam descivisse. Cæterum, ut sententia hæc adstruatur felicius, notatu erit haud indignum duas tantum voculas suppeditare penum antiquariam, quas veteribus Pelasgis in usu fuisse pro certo ponamus; (de ⁵ Dodona enim, Danao &c. è ruderibus sermonis Pelasgici effossis docte satis & ingeniose tractavit supra laudatus Triglandius) ⁶ Amonia scilicet, & ⁷ Agylla; quarum utraque facile, & nullo negotio, à lingua Hebraea derivatur. Amonia deduci queat ab אֲמֹן Amon, vel אֲמוֹנָא Amona, princeps, artifex, altor, altrix, &c. Jer. 48. 25. Prov. 8. 30. neque latet eruditos montem & fluvium in Syria hoc nomine insigniri, viz. אֲמָנָא Amana, vel Amona, Schind.

¹ Herodot. in Clio, Hecataeus Milesius apud Strabon. Dion. Halicarnas. hist. Rom. lib. 1. p. 23. T. Liv. lib. 1. Vide Dempst. Etr. reg. lib. 1. c. 20.
² Nic. Cragius de repub. Lacedæm. lib. 1. c. 3. apud Jac. Gronovium de ant. Græc. v. 5. p. 2525. Laurent. Ingewald. Elingii hist. ling. Græc. Lipsiæ, 1691.
³ Strab. l. 13. & Hom. Il. 8. ⁴ Chisbul. inscript. Sig. ant. pass. & Stillingfl. orig. sacr. lib. 3. c. 4. ⁵ Jac. Triglandius ubi supra. ⁶ Dion. Halicarn. hist. Rom. lib. 1. Cumberl. orig. gent. ant. p. 279, &c. Strab. lib. 9. ⁷ Stephan. de urb. Plin. lib. 3. c. 5. Dempst. Etr. reg. lib. 4. c. 17. Strab. lib. 5.

lex. pentaglot. p. 93. Item locus בעל המון Baal Hamon, ubi Salomon vineam coluit, memoratur Cant. 8. & המון Hamona urbs, in qua destinatum fuit sepulchrum ipsi Gog Ezech. 39. Agylla autem haud improprie supponamus manare à voce Hebraica עגל Egel, vel Agel, gutta, stilla, &c. Job. 31. 28. אגלים Aglaim etiam, vel Agelaim, (quod immutatione levi, terminatione scilicet Chaldaica Emphatica אג, fit אגליא Aglia, vel Agelia) nomen loci videre est Esai. 15. 8. Porro, insulas Cretam, Chium, Lemnum, Lesbum, Imbrum, &c. primos occupasse Pelasgos prodidit ¹ Strabo, Homeri & Antichidis autoritate suffultus. At ² nomina Chium, Lemnum, Imbrum, &c. æque ac pristina vocabula Cretica, qua hactenus observare licuit, ex Oriente prodierunt, fidem si præstamus cl. Bocharto, integrum hac de re tractatum pollicito; qui & Curetes, vel Cretes, Cerethæis, antiquo Palæstinæ populo, (in ³ scriptura sacra כרתים Crethim appellato, unde & ipsa regio קריתא Keri-tha, vel Kritha, Arabibus) ortum retulisse acceptum diserte monuit. Sed quid multa? Pelasgos in Samothraciam primos Deorum Cabirorum Orgia introduxisse ex Herodoto aliisque supra docuimus. Habuerunt autem indigenæ (i. e. Pelasgi) linguam veterem sibi propriam, cujus in sacrificiis hodie (inquit Diodorus) multa servantur. Lingua hæc proprius abfuit ab Hebræa, cum vocabula ⁶ Samos, Cabiri, Axieros, Axiokerfos, Cadmilus, Coes, Zerynthus, Corybantes, &c. Deorum & sacerdotum nomina huc pertinentia ad sermonis Hebraici fontem debeant referri. Quibus rite perpensis, lingua Pelasgica non nisi inter Orientales videtur collocanda.

IX. Quod Phrygum & Lydorum linguam attinet, de hac vix quicquam certi ab authoribus traditum invenimus; at Orientales plurimum redoluisse suadent cum testimonia supra allata, tum ejusdem raræ, quæ ab Homero & Herodoto asservantur, lacinia. Quippe quum Phoenices, Pelasgi, Phryges, & Lydi vel pro parum diversis, vel pro uno eodemque habeantur populo, ut ex prius observatis saltem fit verisimile, æquo jure colligitur Phrygum & Lydorum linguam vix leviter à Phoeni-

¹ Strab. Hom. Herod. ubi supra. ² Bochart. Canaan. lib. 1. ³ Ezech. 25. 16. ⁴ Sam. 3. 14. ⁵ Giggeius. ⁶ Diod. Sic. lib. 5. p. 222. &c. ⁶ Bochart. ibid. c. 12.

cia & Pelasgica discrepuisse: neque Phrygas & Lydos diversas fuisse nationes primitus fas est suspicari, cum contrarium liquido evincat Herodoti, Diodori Siculi, Pindari, Pausaniae, Strabonis, & Plutarchi autoritas; quod duximus notandum, ne fidem historiae hac in re negligentius videamur secuti, unde proposito nos minus satisfecisse viri docti arbitrentur. His positus, ut lucidior appareat veritas, vocabula quaedam Phrygiae Lydiaeque originis, ab Homero & Herodoto desumpta, jam in medium proferemus: primus igitur Homerus in arenam descendat, canens

Ἀλλὰ σὺ τὴν γ' ἐλθῆσαι, θεὰ, ὑπελύσσω δεσμῶν,
ὃχ' ἑκατόγχερον καλέσσω ἔς μακρὸν Ὀλύμπῳ,
ὃν Βερέαν καλέσσι θεοὶ, ἀνδρὲς δὲ πᾶντας
Διζομένῃ. ὃ γὰρ ἀσπί βίη, ἔ πατέρος ἀμείνων.

Loquelam duplicem hoc loco & alibi memorat Poëta; alteram Diis propriam, hominibus alteram. Priorem fuisse Hellenicam vel inde patet, quod singulae ejus voces, quarum usum meminit Poëta, sunt mere Hellenicae; posteriorem vero vel ipsissimam Phrygiam, vel dialectum Phrygiae quam simillimam, ex summo quo Phrygas tractarunt Græci fastu & arrogantia, licet concludere. Sic nomen *Βερέαν* duabus oculis Hellenicis constat, viz. *βεῖ* & *ἄρης*, ac fortem denotat, vel strenuum; cui necesse est ut *Διζομένῃ* æquipolleat, cum utrumque robori, quo patre evasit præstantior, acceptum debuerit gigas, si fides Poëtæ & ejus Scholiastæ sit adhibenda. Nomen autem hoc ab Hebræa radice deducendum quis non videt? Verbum *גאון* Gaa vertit Schindlerus, 1. Magnus, spectabilis, strenuus fuit, strenue se gessit. 2. Intumuit, superbiit, arrogans fuit, &c. Adjectivum igitur *גאון* Gaon, vel *גאון* Gaiōn, Latine sonat *strenuus*, *fortis*, &c. At *נ* in principio Hebræis, Chaldaeis, Syris, & Arabibus nomina verbalia formare; quin & in

1 Herodot. in Cli. Melpom. & Polymn. Diod. Sic. bibl. hist. lib. 3. Strab. lib. 13. Plutarch. de Iside & Osirid. Pausan. Eliac. pri. Pind. Olymp. Od. 1. Cumberland. Sanchoniath. p. 468, 471, &c. & orig. gent. ant. p. 344, 345, 346, 347, &c. 2 J. Gothofr. Lakemacherus Gr. & Or. ling. P. O. Helmstadiensis in observ. philolog. Helmstadii, 1729, 1730. 3 Quint. Curt. lib. 6. c. 11. 4 Hom. Il. 1. v. 403. & Eustath. in loc. 5 Val. Schind. lex. pentaglot. p. 265, 266. Hanov. 1612.

linguâ Arabicâ pro articulo *Emphatico* sæpius usurpari ignorat nullus, qui vel primis attigit labiis literaturam Orientalem: quamobrem substantivum *אגאי* Agai^{us} virum strenuum, fortem, &c. vel *Emphatice* virum robore præcellentem, admodum fortem, &c. commode potest designare, ac idcirco descriptioni Homericæ & notiori Nominis Græci *βριάρεως* significatui ad amussim respondere. Sed & id nobis est animadvertendum, quod ¹ duas fortitur significationes verbum *βρίαια*, (cui cum voce *βριάρεως* arctissima intercedit necessitudo) binis verbi *אגאי* Gaa sensibus prorsus accommodatas; nec quenquam latere puto in literis Græcis mediocriter versatum, duo reperiri nomina, quibus haud raro apud Græcos insignitur monstrum ab Homero hic inductum, viz. *τύφω* & *βριάρεως*, quæ dictis sensibus omnino conveniunt. Nomen igitur proprium *Αιγυπτίων* à fonte Hebræo profluxisse, & ad linguarum Orientalium normam exigendum tuto concludamus. Rursus

Ἔστι δὲ τις παρὰ τοὺς πολλοὺς αἰπεία κολώνη,
 Ἐν πιδίῳ ἀπὸ πάντων, περὶ δὲ ῥομῶν ἔνθα ἔνθα,
 Τὴν ἥτοι ἄνδρες βατίειαν κικλήσκουσιν,
 Ἀθάνατοι δὲ τι, σῆμα πολυσκάρθμοιο Μυρίνης.

Hæc Myrinna, vel potius Myrina, (sicut scripsit Strabo) una fuit ex Amazonibus, quæ ² aurigandi celeritate præ cæteris inclaruit; ³ unde ejus tumulum campo Iliaco structum vocitant Phryges Batieia, Græci vero *σῆμα πολυσκάρθμοιο Μυρίνης*. Quas quidem dictiones sensu congruere, idemque plane in diversis linguis signare statuit Homerus; an hoc vero linguarum Orientalium ope sanciri possit proxime restat dispiciendum. *בית* Bait, vel Bat, pro sepulchro interdum sumitur. Job. 20. 23. *בית מועד* & domus constitutionis est omni vivo. Targ. *בית מועד* sepulchrum paratum. Eccles. 12. 5. Quia abijt homo ad *בית עולם* domum seculi sui. Targ. *בית עולם* sepulchrum suum. ⁴ *יחה* Ieha autem verbum Chaldaicum vult Latine festinavit, velox, celer fuit, &c. Gen. 27. &c. 45. &c. & Targ. in loc. unde particip. Benon. æque ac Peh. fæm. sing. *יחיה* Iahia, vel Iehia, festinans, accelerans, acceleratrix, vel ea quæ acceleravit, &c. Itaque cum Epitheti *πολυσκάρθμοιο* pri-

¹ Vid. lexicograph. Græc. ² Strab. lib. 12. ³ Ibid. ⁴ Val. Schind. lex. pentaglot. p. 750.

mo intuitu satis constet significatio, viz. velox, celer, multum agilis, &c. cum voce *σημα* sepulchrum, vel monumentum sepulchrale, Poëtam hic intellectum voluisse nullus non aspiciat; item cum participia¹ Orientalia (ac speciatim huiusmodi² Chaldaica & Syriaca in formam Emphaticam modo communi deducta) in nomina pura sæpe degenerent, ³ adjectiva substantivorum naturam induant, & Emphases crebras summæ elegantiae loco habeant Orientales: hæc, inquam, si perpendamus omnia, vocabula Phrygia Bat-Iehia (i. e. sepulchrum velocis, vel multum agilis) perinde valere ac Græca *σημα πολυσκαρδμοιο Μυρίνης* asserere non dubitemus.

Ἐνθ' ἧς ὄζοισιν πεπνυκατο μύθος εἰλατίνοισιν,

Ὅρνιθι λιβυρῇ ἐναλίγκνυτο ἢν τ' ἐν ὄρεσσιν

Χαλκίδα κικλήσκουσιν θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν.

Avis hæc HomERICA nigra fuit, virgulis quibusdam ænei coloris distincta; unde Græcis dicta χαλκίς. Multa de ea⁴ Eustathius, ac inter alia *ὡς μέλαινα ἐστὶ, χαλκίζουσι τὴν χροίαν*⁵ Ὅθεν καὶ χαλκίς λέγεται. Ab aliis item authoribus patet nominis ratio; sic enim Nicandri⁶ Scholiastes *ἡ δὲ σηψὶς ὁμοία ἐστὶ τῇ σκύρᾳ; καλεῖται δὲ χαλκίς. ἔχει γὰρ ὅππότε τῷ νότῳ χαλκίζουσας ῥάβδους*. Cui suffragatur Plinius⁷, de lacerta agens, & Ælianus. Quandoquidem igitur avis incola fuerit Phrygiæ, nomen ipsum κύμινδης à lingua Phrygia est accersendum: & si consulamus linguam Hebræam, significationem commodam atque idoneam, & ni fallor, veram exinde eruamus. Vox⁸ Hebraica כחם Khûm, vel Kum, vertitur Latine adustus, fuscus, niger, &c. & ⁹ כחם Naus, Nhûs, vel Nus, æneus, &c. inter quæ si¹ Epentheticum interponatur, fiet כחמחם Khûmunhûs, vel Kumunus, & duplici¹ (medio scilicet & ultimo) in¹ immutato, כחמחם Kuminis. i. e. nigra & ænea, viz. avis, prout res ipsa postulat, & adducta jam testimonia. ⁹ Si de literarum¹ & ¹ permutatione ambigitur, sciendum nihil in Scriptura sacra hæc oc-

¹ Buxtorf. thesaur. gram. lib. 1. c. 12, p. 90. ² Buxt. gram. Chal. & Syr. lib. 1. c. 28. p. 166. Bafil. 1615. ³ Buxtorf. thesaur. grammatic. lib. 2. c. 1. ⁴ Eustath. in Hom. H. p. 986. ⁵ Scholiast. Nicandri in Theriacis. ⁶ Plin. lib. 29. c. 5. ⁷ Schind. pentaglot. ⁸ Ibid. ⁹ Gen. 26. 37. 1 Paralip. 1. 49. ibid. 18. 9. 2 Sam. 8. 9. Esdr. 2. 54. Nehem. 7. 57. & Bochart. Phal. lib. 4. c. 26.

currere frequentius; sic פַּי Paï & פַּי Paï פַּי Paï & פַּי Paï
 פַּי Paï, פַּי Paï Perüda & פַּי Paï Perüda sunt idem nomen aliter
 atque aliter scriptum. ¹ Δ etiam infinitis vocibus Græcis, & ma-
 xime compositis, fuit olim inserta, ut docent complura exem-
 pla ab illis qui origines vocum scrutati sunt collata; facile
 igitur evenire potuit ut κύμινδης pro κύμινδης scriberetur. ² η au-
 tem nunc otiosum filere, ³ nunc in κ mutari; & ⁴ ש Hebræum,
 vel Phoenicium, vim Græci ζ sæpius exprimere nemo ignorat.
 Quare nomen Phrygium κύμινδης non aliud est quam שׁוּמִינִיחַ,
 nec ab alia lingua petendum quam Hebræa, nec avi Homeri-
 cæ, si descriptionem Eustathianam respiciamus, minus compe-
 tit quam Græcum χαλκίς.

Ἀντι δ' ἄρ' Ἡφαίστιο μέγας ποταμὸς βαθυδίνης,

Ὅν Ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.

Xanthus fluvius, ab Homero, Virgilio, aliisque adeo celebra-
 tus, alluebat Troada & Phrygiam, ut discimus è Strabone &
 Pausania. Ejus ripas coluere Phryges, à quibus ipsi Scamandri
 nomen inditum tradit ⁶ Vibius Sequester; quid autem sibi ve-
 lit hoc nomen, & à quo fonte hauriendum paucis expediemus.
⁷ סמק Semac, Samac, vel Smac, Chald. Syr. & Arab. rubuit, &c.
 Targ. in Thren. 4. v. 7. Chald. Mat. 16. v. 2. Syr. &c. item נַהַר
 Nahar, Nehar, vel Nehr, Chald. & Hebr. Fluvius Gen. 2. Esa.
 48. & Targ. in loc. &c. Arabes vero pro more præponunt
 א, unde אנהר Anhar, vel Anher; à quibus componitur
 סמקאנהר Smacanhar, vel Smacanher, literisque ק מ transpo-
 sitis fit סקמאנהר Scamanher, i.e. fluvius qui rubuit, sive fluvius
 rutilus, rufus, &c. i.e. ξανθὸς ποταμὸς: ⁹ ξανθὸς enim ad flavum &
 rutilum pariter esse homonymum probant plura loca veterum
 à cl. Bocharto collecta. Neque insolitæ apud Orientales fue-
 runt literarum Metatheses, præcipue apud Græcos, cum voca-
 bula Orientalia suis literis scribenda sumpserint: ¹⁰ sic סמדרקוס
 Samadracos respondet Græco συμάρδακας, אורכעל ¹¹ Adsur-

¹ Jacobi Gronovii antiquitatum Græcarum thesaur. vol. 1. Dd. 57. &c.
² Boch. Phal. lib. 1. c. 1. ³ Chan. lib. 1. c. 7. ⁴ J. Scalig. in Euseb. Chron. &
 Bochart. in Chan. lib. 1. c. 20. &c. ⁵ Strab. lib. 13. & Pausan. Eliac. pri.
 lib. 5. ⁶ Vibius Sequest. de fluminib. ⁷ Val. Schind. lex. pent. p. 1227.
⁸ Ibid. 1081. ⁹ Bochart. Phal. lib. 3. c. 6. ¹⁰ Boch. de eol. Phoen. lib. 1.
 c. 12. ¹¹ Ibid. lib. 2. c. 12.

bal Ἀσδρὺβας & Asdrubal, &c. Sed hoc clarius indicabitur sequentibus.

¹⁰ Ἰδῆ Ida, mons Troadis, sive Phrygiæ minoris, celeberrimus, jugo multiplex, cujus passim meminit ¹ Homerus, nec non ² Strabo, ³ Plinius, aliique. ⁴ Ἰδῆ Ida, vel Ieda, Chald. locus, terminus, limes, &c. ⁵ Ida enim Troada & Æolida distermians à Zeleia, quæ sub agro Cyziceno est, ad Lectum, extremum Troadis promontorium, extenditur. Loci nomen proprium huic haud absimile, viz. ⁶ Ἰδῆ Idie, vel Idia, conspicitur 1 Par. 4. 37.

Λεκτὸν Promontorium, Lesbi insulæ parti Septentrionali obversum, memoratur ab ⁶ Homero, Strabone, ⁷ Thucydide, & ⁸ Plinio. Venit à verbo Chaldaico ⁹ לֶעָט Lecat, vel Lect, inclinavit, &c. eo quod in mare inclinatur, addita terminatione Græca. Hoc Etymon illustrat multum Homer. Iliad. 2. v. 283. & Strab. sub initium lib. 13.

Ζέλαια, urbs inter cæteras ditionis Trojanæ ab Homero recensita, in ultimis Idæ montis radicibus, à mari haud ita procul distans. ¹⁰ Plinius, Strabo, & ¹¹ Arrianus commemorant. At ¹² סֵלָע Sela, vel Zela, Hebr. rupem, saxum, petram montium denotat; ita igitur videtur dicta à situ saxoso, qui fere semper ad montium pedes prope mare cernitur. Sed & operæ pretium est notare hoc tanquam nomen civitatis proprium usurpari interdum in S. Scriptura.

Ἀσιππὸν, flumen quod in mare Cyzicenum se exonerat; quasi ¹³ אִסְפָּא Asipa, vel Asepe, Hebr. collectio, scil. aquarum: ¹⁴ Demetrius enim apud Strabonem ait Granicum & Æsepum versus septentrionem & Propontidem è pluribus fontibus confluere, plurimumque ab initio suo abesse exitum Æsepi, fere ad 10 stadia. ¹⁵ אִסָּפ Asaph etiam, vel Asap, nomen proprium viri sæpenumero invenitur in Psalmis.

Σελλεῖς Selleis, amnis itidem Troadis juxta ¹⁵ Arisbam, teste Homero sub finem Iliad. B. ¹⁶ Est & alius eodem nomine apud Sicyonem. Arcessitur à ¹⁷ סֵלָס Selas, vel Seles, fluxus,

¹ Hom. Il. B. v. 824. 2. v. 283. &c. ² Strab. lib. 13. ³ Plin. lib. 5. ⁴ Schind. ubi supra. ⁵ Strab. lib. 13. Plin. lib. 5. c. 30. vid. etiam Cellar. not. orb. ant. lib. 3. c. 3. ⁶ Hom. & Strab. ubi supra. ⁷ Thucyd. lib. 8. p. 617. ⁸ Plin. ubi supra. ⁹ Schind. ubi supra. ¹⁰ Strab. ubi supra. & Plin. lib. 5. c. 32. ¹¹ Arrian. lib. 1. Exped. Alex. p. 40. ¹² Schind. ubi supra. ¹³ Schind. ibid. ¹⁴ Demet. apud Strabon. lib. 13. ¹⁵ Vid. Cellarii not. orb. antiqu. tom. 2. Lipsiæ, 1732. ¹⁶ Strab. lib. 8. ¹⁷ Schind. pentaglot.

&c. De שֵׁלֶס Seles, vel potius Selles, filio Helem mentio est facta 1 Par. 7. 35. Igitur si radix prior minus arrideat, à viro quodam ita dici supponamus; civitates enim, montes, & flumina non pauca nominari à viris insignioribus satis est eruditis compertum. Vid. Stillingfl. orig. sacr. & Bochart. præfat. in quat. lib. Phal. &c.

Πριάμ Priamus, Laomedontis filius, qui Ilion instauravit simul & exornavit, regnique limites usque adeo protulit, ut non solum Trojæ, sed totius fere Asiæ rex videretur. Nomen Phrygium proculdubio fuit פֶּרִיאַם, vel פֶּרִיעַם, Priam; cuius origo manifesto constat è vocibus פֶּרִי Peri, vel Pri, soboles, filius, puer, &c. & אַם, vel אֵם, Am populus, natio, regnum, &c. Græce versum sit Λαίον, quod spectare est apud Homerum Il. r. v. 460. & π. 604. Ita Λαομέδων respondet nomini Hebr. vel Phryg. מֹשֶׁלַם, vel מֹשֶׁלָם, Mosollam, i. e. rex vel imperator populi. Hoc aliquoties occurrit in Bibliis, nec ipsis Græcis fuit incognitum.

Πάρις Paris, Priami & Hecubæ filius, alio nomine Alexander dictus; unde Ennius

Quapropter Parim pastores nunc Alexandrum vocant.

Græci Alexandrum, Phryges vero Parin vocarunt. Varro ait Alexandrum appellatum esse in Græcia, qui Paris fuisset; & Herculem quoque cognominatum ἀλεξίμαχον. i. e. mali everso-rem, vel labefactatorem, ab eo quod defensor esset hominum. Hinc liquet ἀλεξάνδρον idem signare quod פֶּרִיאַם Par-is labefactavit virum, scilicet inimicum, i. e. defensor strenuus; ἀλεξίω enim vult arcere, labefactare, &c. quod & de פֶּרִיאַם Par-rar, vel פֶּרִי Par, dicendum; פֶּרִיאַם Is autem, ἀνὴρ, & Vir sensu omnino congruunt, quemadmodum cuilibet lexicographos consulenti apparebit.

Ἰλίον Ilion, sive Ilium, urbs Asiæ celeberrima, regionis, quæ prius Idæa dicta, caput & Metropolis; at à Græcis funditus everfa. Hebraice vel Phrygie scribitur ʿעֵלִיִן Elion, vel Ilion, i. e. alta, excelsa, &c. Apposite igitur Virgilius Æn. i. v. 99.

— Trojæ sub mænibus altis,

1 Ibid. 2 Ibid. 3 1 Par. 3. 19. 5. 13. 9. 8. 2 Par. 34. 12. 4 Hecataeus Milesius apud Joseph. contra Apion. lib. 1. 5 Ennius apud Varron. de ling. Lat. lib. 6. 6 Var. in Andromach. & Alexandr. etymis. 7 Schind. pentaglot.

Contigit oppetere. —

Et *Æn.* 2. v. 290.

ruit alto à culmine Troja.

Homerus etiam *Il. r.* 305.

— *πρωτὶ Ἰλίου ἡμετέρας*

[*ἡμετέρας*] *Ἰλίου* Eustath. Quod si quispiam a rege Ilo malit deducere, ego non repugno: cum eodem prorsus recidat. Syriacum enim *יִל* Ili, vel Ilai, (unde *יִלֹס* Ilius) celsum, altum, egregium, &c. velle tam certum est quam quod est certissimum; nomen proprium viri *יִל* Ili, vel Ilai, etiam reperitur *1 Par.* 11. 22. Quin & Troja denominatur à Troe Erichthonii filio, Phrygiæ minoris rege tertio & patre Ili; Tros vero idem videtur ac *שֶׁרֶש* Ros caput, princeps, patronus, &c. præposita litera servili *מ*, quod in linguis Asiaticis neque insolitum est neque infrequens; imo hoc ipsum vocabulum *שֶׁרֶש* à Græcis interdum pronunciari *שֶׁרֶש* Tros probat doctissimus Bochartus in *Chan.* lib. 1. c. 6.

³ *Βέκκος*, vox apud Phrygas panem indicans, testante Herodoto lib. 1. desumitur à Chald. *בֶּהֱק*, vel *בֶּהֱק*, Bek clarus, splendidus, nitidus, candidus, &c. Ratio nominis in promptu est. Panem eximium artoptitium *λαμπρόν*, i. e. nitidum fuisse asserit Arrianus; sordidos panes fuscus, mundos vero & puros candidos vocat Alexis in Cyprio apud Athenæum; Lydos autem & Phoenices (i. e. Phrygas) ac Cappadocas (Phrygibus vicinos) pistorum fuisse peritissimos, & panificio laudatissimos affirmat Poëta Archestratus, quin & panes Cilicios & Cappadocios (à quibus Phrygios parum differre æquum est supponere) inter omnes eminuisse colligitur à Chrysippo Tyaneo; neque rebus ipsis à qualitatibus imponere nomina in Oriente insuetum; cuius exemplum proferre liceat unum ad rem nostram plurimum faciens, nempe *בָּר* Bar frumentum, à paleis & acerbis ventilabro purgatum, quod venit à *בָּר* Bar purus, cla-

1 Bochart. *Chan.* lib. 1. c. 34. 2 Vid. Cumberland. *orig. gent. ant.* p. 318.
3 Herodot. lib. 1. 4 Schind. *pentaglot.* 5 Arrian. *Grammat.* apud Athen.
Deipnosoph. lib. 3. 6 Alexis in Cyprio apud Athen. Deipnosoph. lib. 3.
7 Poëta Archestratus apud Athen. Deipnosoph. lib. 3. 8 Chrysippus Tyaneus & Arrian. *Grammat.* ibid. vid. etiam H. Casaubon. *animadvers.* in Athen. lib. 3. 9 Schind. *pentaglot.*

rus, nitidus, &c. quare panis Phrygius candidus & nitidus haud improprie בֶּק Bek appellabatur. Siquis vero contendit בֶּחֹז Bechoz, vel Becos, vocem esse Phrygiam qua panis designabatur, neque is profecto à scopo longe aberrat; talem enim vocem in lingua Hebræa, vel Chaldaica, olim extitisse submonere videtur Arabica حَبْر (חֶבֶר) Chobez panis, ut & Æthiopica ቀዳሽ (ቀዳሽ) Cheboz, quæ per Metathesin forsan ab Hebræa בֶּחֹז Bechoz derivantur. Aliquam multa vocabula Arabica ab Hebræis & Chaldaicis hoc modo formari posse probe novimus, scil. فَحَص (פָּחַס) Pachas à פָּחַס Chapas, فَهْل (פָּהַל) Phalad à פָּהַל Laphid, فَسַר (פָּסַר) Phasar à פָּסַר Saphar, אֵן An à נָא Na, &c. quidni igitur de voce حَبْر Chobez idem statuatur? Si demus syllabam *os* in Βεκκος adjectionem esse finalem Græcam, neutiquam valebit hæc *ετυμολογία*; fin minus, magnam veritatis speciem præ se ferre haud ægre fatendum: utcunque tamen hoc sit, priorem, ut magis naturalem ac proinde potiore, amplexamur. Regnante igitur Psammitico primo in Ægypto, ante natum Christum 650 annos circiter, (quo tempore hoc vocabulum iis in usu fuit) lingua sua antiqua Orientalis apud Phrygas in desuetudinem non abierat, ut vel ex hoc unico specimine quadantenus intelligi potest.

² Μάγνης, Μάγης, &c. primus rex Lydiæ, qui uno vel altero post diluvium seculo regnare coepit; à ³ Diodoro Siculo & Eusebio vocatur μέγων, à Plutarcho ⁴ Μάγης, &c. Hebr. מֶגֶן Meon, vel Maon, venit à radice מָגַן habitavit Esa. 13. 22. unde participium מֶגֶן Maon habitare faciens, idem quod Græc. οἰκιστής coloniae deducendæ author, civitatis conditor & institutor, &c. מֶגֶן nom. loci, atque ut apparet non unius, passim occurrit in S. Scripturis. Nam in tribu Judæ mentio fit oppidi מֶגֶן Maon Jos. 15. 55. Etiam deserti Maon prope Jersimon & Carmelum 1 Sam. 23. 24. Item in Moabitide fuit Beth Maon, vel domus Maon, cui minatur Jeremias c. 48. v. 23.

⁶ Itaque primæ coloniae in Lydiam deductor ab officio suo nomen sumpsisse videtur.

⁷ Ἄττυς Atys, Manis fil. rex Lydorum secundus, a quo posterius

¹ Herodot. lib. 1. ² Herod. Cli. c. 94. & Melp. 45. ³ Diod. Sic. biblioth. hist. lib. 3. Euseb. præp. Evang. lib. 2. p. 58. ⁴ Plutarch. de Isid. & Osirid. ⁵ Pausan. & Plat. de repub. ⁶ Vid. Cumb. Sanchoniath. p. 468, 472, 480, &c. orig. gent. ant. p. 135, 319, 331, 335, &c. ⁷ Herod. lib. 1.

ejus cognominati sunt Atyadæ. Nom. propr. viri huic valde affine videre est 1 Par. 3. 22. viz. חַטָּוּחַ Hatus, vel Atus, quod & commode pronunciari potest Chotus, vel Cotus; (Græce κόπης) π enim & κ aliquando ejusdem sunt valoris, ut antea dictum, & quam consueta sit in linguis Orientalibus vocalium permutatio nemini non innotescit; immo si quis exempla desideret, quibus veritas ista reddatur illustrior, non defunt innumera, quæ Hebræis & Phœnicibus per A, aut alium vocalem prolata, Græci, & LXX interpretes tamen per o extulerunt in Σαδων, Γαμάρρα, Γαδολίας, Μολαχ, Μασίχ, Σολομών, &c. quin & Manis filium Cotyn (κότυν) memorat Herodotus in Melpom. c. 45.

² Λυδός Lydus, totius Lydiæ rex, Atyos fil. à quo ipsa regio denominabatur, cum primo dicta fuerit Meonia. Videtis Hebraicum לֹד Lud Gen. 10. 22. 1 Par. 1. 17. &c.

³ Τμῶλος Tmolus, mons Lydiæ notissimus, ex quo fluvius Pactolus decurrit, hodie Tomalitze, quem & Timolum nuncuparunt veteres. Nominis derivatio à lingua Hebræa arcessitur: Etenim תמול Tam-ole, vel Timole, Latine valet *perfectio ascensionis*. i. e. alti ascensus, vel mons alti ascensus: ideoque ⁶ Dionysius Periegetes, propter altitudinem, ventosum dixit

Μηονίη δ' ὅππῃ τῆσιν ἐπ' ἀντολίῳ πᾶνυται
Τμῶλῳ ὑπὸ ἠνεμόεντι, ———

Et nivosum Homerus Il. γ. 385.

Τμῶλῳ ὑπὸ νιφόεντι ———

Et aptissime Ovidius Metam. lib. 11.

————— *Freta prospiciens late riget arduus alto*
Tmolus in ascensu: ———

⁷ Λίμνη Γυγαίη lacus Gygaëus, quem intra quadragesimum ab urbe Sardiana stadium posuit Strabo; ⁸ Homero præcone

1 Huj. dissert. p. 11. 2 Xanthus Lydius apud Dionys. Halicarn. & Herodot. Cli. &c. 3 Hom. Plin. Strab. Solin. &c. 4 Leunclav. 5 Schind. pentaglor. 6 Dionys. Perieg. v. 830. 7 Strab. lib. 13. 8 Hom. Il. γ. v. 391.

gaudet, & descriptore Herodoto. Ita vocari ab inclyto quodam Lydo Gyge autumat Eustathius: neque absurde. Hoc enim nomen Lydis fuisse notum, & quidem principibus inditum, idem testatur Herodotus. Terminatione Græca exutum efferebatur $\rho\upsilon\gamma$, sive $\pi\upsilon\gamma$, quod Hebræis etiam fuisse cognitum clare nos docet Propheta Ezechiel c. 39.

$\pi\alpha\kappa\tau\omega\lambda\delta\varsigma$ Pactolus, hodie Sarabat, Lyd. fluvius è monte Tmolo nascens, & per Sardes, quas alluit, in Hermum influens; qui & $\chi\rho\upsilon\sigma\sigma\eta\rho\acute{o}\delta\epsilon\varsigma$ Chrysorroas, ab eo quod aureas secum olim traxit arenulas. Pactolus igitur quasi $\rho\upsilon\gamma\eta\eta\kappa\omega\varsigma$ *Pactola*, i.e. coccineus, ruber, vel rutilus effluxit, exiit, &c. scil. amnis. $\eta\eta\kappa\omega\varsigma$ enim sonat *effluxit, exiit, &c.* & $\tau\omicron\lambda\alpha$ Tola proprie signat vermiculum ex grano cujusdam fruticis natum, quod & Græce $\kappa\acute{o}\kappa\kappa\eta\varsigma$ appellatur. Frutex est surculosus, in Armenia, Hispania, & Lusitania prope oppidum *Semhal* florens, cujus grana sive baccae sunt rubeæ, scatentque his vermibus rubris, quorum colore tinguntur panni; unde & de re quapiam hoc colore infecta intelligi potest. Quod quidem etymon complurium authorum testimonio stabilitur.

*Sed cujus votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila volvit Pactolus arena.*

Juv. Sat. 14.

Non stagna rubentis
Aurea Pactoli.

Claudian. in Ruffin.

Dives Pactolus rutilas despumat arenas.

Claud.

Passaque ab auriferis tellus exire metallis

Pactolon, qua culta secat non vilior Hermus.

Lucan. lib. 3.

$\tau\acute{o}\theta\epsilon\eta\ \pi\alpha\kappa\tau\omega\lambda\delta\varsigma\ \acute{o}\delta\epsilon\acute{\upsilon}\omega\eta\iota,$
 $\chi\rho\upsilon\sigma\acute{\omicron}\nu\ \acute{o}\mu\epsilon\tilde{\iota}\ \delta\iota\eta\sigma\eta\iota\ \acute{\epsilon}\phi\epsilon\lambda\acute{\chi}\acute{o}\mu\mu\omicron\varsigma\ \kappa\epsilon\lambda\alpha\rho\acute{\upsilon}\zeta\epsilon\iota.$

Dion. Perieg.

Plurima alia in scriptoribus antiquis evolvendis nobis occurrunt hujus linguæ vocabula, hinc inde sparsa, quæ Orientem

1 Herod. lib. 1. c. 93. 2 Eustath. in Il. r. v. 390. 3 Herod. lib. 3. 4 Herod. lib. 1. 5 Herod. Strab. Plin. & Solin. 6 Plut. in Pact. Plin. Solin. &c. 7 Schind. pentaglot. 8 Ibid.

itidem sapiunt; cum autem ad origines Lydorum Phrygumque linguæ illustrandas jam allata abunde sufficiant, cætera explicare neque postulat, neque patitur instituti nostri ratio; at suo tempore, si dederit Deus, plura de hac lingua vetustissima, & ab orbe literario adhuc intacta, differere pollicemur. Sed hoc obiter.

X. Hactenus de linguis unde fluxisse censetur Etrusca tractavimus, idque, uti speramus, methodo facili & luculenta; restat ut de ipsa lingua Etrusca jam pauca adjiciamus. Ante Romam conditam latissime patuit Etruscorum imperium, immo totam fere Italiam, & in utrumque mare (superum scilicet & inferum, quibus Italia insula modo cingitur) vergentes terras urbibus duodenis incoluisse anthor est Livius; indubitatum etiam est divinationem per auspicia & auguria ab Etruscis inventam primum, & excultam: at Phryges Italiam coloniis instruxerunt, & avium significationibus plurimum obtemperarunt; Lydosque Etruriam olim occupasse plusquam innuunt Dionysius Halicarnassensis & antiquissimus Poëta Lucilius; unde non incongrue colligi possit Etruscos fuisse propaginem Lydorum & Phrygum, ideoque eisdem ritus & consuetudines, eandem linguam apud has gentes viguisse; quod & firmiorem inducet fidem cum aliunde certum sit. Neque silentio prætereundum Etruscos à dextera in laevam ut plurimum scripsisse, quod omnino suadent inscriptiones fere omnes in Etruria detectæ, quæ sinistrorsum, sueto Orientalibus more, exarantur. Pro V consona Etrusci in vocibus plerumque adhibuerunt Æolicum Digamma inversum, quod idem præstitisse officium ac Hebræum, cum ipsa potestas, tum in alphabeto loci & ordinis ratio comprobare videtur; E interdum per I & vicissim I per B, O vero & A per V aliquando extulerunt, in quo æmulati sunt Hebræos, qui consonas istas, 1 & identidem

1 Tit. Liv. lib. 5. 2 Cic. lib. 2. de divin. & Dempst. de Etrur. regal. lib. 3. c. 1. 3 Tertul. de pallio. Vid. etiam Joan. Meursium de fort. Athen. apud Jac. Gronov. ant. Græc. thesaur. v. 5. p. 1707. 4 Cic. de divin. lib. 1. c. 5. Dionys. Halicarnass. lib. 3. c. 61. 6 Lucilius in fragment. satyr. à Fran. Doussa edit. p. 25. & Just. Fontanin. de ant. Hort. lib. 1. c. 7. 7 Huj. dissert. p. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, &c. 8 Dempst. de Etrur. regal. passim & Phil. Bonarot. in additament. supra laudat. 9 Tab. Eugubin. 4. l. 1, 2, 3, &c. 6. 43, 44, 45, & alibi passim. 10 Tab. Eugubin. 4. l. 8. 157, &c. 6. l. 47, 98, &c. Tab. Eugubin. 4. l. 1. 6. l. 43, &c. 11 Tab. Eugubin. 4. l. 1. 6. 43. &c. 12 Tab. Eugubin. 4. l. 3. 6. 43. & alibi passim.

adegerunt ad servile punctorum vocalium obsequium, ut I vel E, V vel O, autem A vel O pro ratione puncti appressi vel impressi sonuerit. His addamus Etruscos se Rhasenas appellasse à quodam duce Rhasena, de cuius vocis origine non est ut ambigant eruditi, cum nomen proprium Resen, vel Rasin, occurrit passim in Bibliis; immo ipsa Etruria est ab Atur, Chaldaeis idem atque Hebraeis Assur, quod magis indicat Atura, colonia Etruscorum in Arcmoriciis. Assur, five Atur, ille Lydi frater fuit. Tyrrenia etiam, vel Turrenia, ab eodem Atur per Apharesin dicta, & hinc Tyranni Etrusci, de quibus in libro Tyrannicorum (quem Plutarchus dixit *τυραννικόν*) egit. Sostriatus apud Stobaeum. Etrusci insuper fere cuncta à Syris habuerunt Sacrorum nomina; jus pont. max. à Phoenicibus, vel Hebraeis, acceptum cum Romanis communicarunt; antiquitus habitaverunt Lemnon, Imbron, Scyron, Lesbion, Macedoniam, & Athenas; quare eadem ac Phoenices & Pelasgi censendi sunt natio, ac proinde linguam antiquam Etruscam Orientalium numero merito adscribamus. Neque huic sententiae sui defuere fautores; ut alios enim taceamus, Academici Florentini non solum Etruscae recentioris linguae originem ad Chaldaeam aut Hebraeam referebant, sed praecipue etiam earum ope veterem assequi posse crediderunt & conati sunt. Inter hos maxime enituit Petrus Franciscus Giambullarius, qui aliqua hujus conatus specimina dedit in libro inscripto *Origine della lingua Fiorentina*. Eum secuti sunt abstrusioris vetustatis indagatores perspicacissimi Josephus Scaliger, Gulielmus Postellus, Sanctes Marmocchini, Sigismundus Ti-

1 Dionys. Halicarnas. lib. 1. 2 Gen. 10. 12. 3 4 Reg. 16. 5. Eisd. 2. 48. Esai. 7. 1. 4 Fran. Mariani Viterbiensis parerg. de Etruria Metrop. Romae, 1728. 5 Sostriat. in lib. Tyrannic. apud Stobaeum serm. 185. 6 Vossius de idol. 12. c. 37. 7 Graec. annot. in Mat. 12. 1. 8 Apollon. de Euphem. fil. Argonaut. lib. 4. & ejusd. scholiast. Plutarch. de virtut. mulier. & quæst. Graec. 21. Polyan. stratag. lib. 7. Aristoxenus apud Porphy. in vit. Pythag. Hellenicus apud Stephan. Con. apud Photium, & Thucyd. lib. 4. 9 Phil. Bonareta in explic. & conject. ad mon. Etrusc. op. Dempst. addit. c. 40. p. 84. 10 Giambullarius in lib. inscript. *Origine della lingua Fiorentina*. In Firenze, 1549. 11 Jos. Scaliger. in conjectan. ad Varron. de ling. Lat. p. 30. 64. Sec. ed. 1619. 12 Gulielm. Postellus in comment. de Etrur. origin. 13 Sanctes Marmocchini in defens. ling. Etrusc. MS. apud cel. vir. Antonium Magliabechium. 14 Sigismundus Titius in hist. Etruriae MS. in bibliotheca Chisiana.

tius, & Bernardinus ¹ Baldus. Jacobus etiam ² Mantinus & Theseus ³ Ambrosius ex Hebræo, sive Affyrio, idiomate Etruscum omnino deducunt; immo orbi literario verisimile hoc semper fuisse visum ait Paullus ⁴ Merula, qui & vocum Etruscarum catalogos texit, quæ in Syriaco sermone radices habent, explosis nugis Annianis. Doctissimis viris concinit ⁵ Reinesius, qui linguam Etruscam & Sabinam è Syriaca prodiisse affirmat. Siquis vero plura ab eruditis suscepta, aut tentata, ad assequendam, ope Orientalium linguarum, antiquam Etruscam spectantia desiderat, adeat clarissimos viros ⁶ Justum Fontaninum Archiepiscopum Ancyranum in lib. de antiquitatibus Hortæ, Franciscum ⁷ Marianum in parerg. de Etruria Metropoli, ⁸ Phil. Bonarotam in explic. & conject. ad mon. Etrusc. op. Dempst. ad. & ⁹ Scipionem Maffei in tract. de antiquitat. Etrusc. & Latin. Quos si probe attendat, nulla superest dubitatio, quin nostram in sententiam ambo- bus, ut aiunt, pedibus statim senserit se iturum.

Interim non negandum ab his omnibus longe dissentire summæ eruditionis virum Samuelem ¹⁰ Bochartum, qui Etruscum sermonem Orientalibus dissimillimum fuisse opina- tur; idque ex vocabulorum Etruscorum sylloge, quæ in me- dium adducit; unde omnino necessarium est, ut hæc singula ad examen vocentur, quo melius lector hac de re iudicium ferre possit.

Asar, Etrusce Deus dicitur, Sueton. in August. c. 97. & Dio Coccejan. hist. Rom. p. 675. ab אַסַר Asar, vel Hesar, ipse do- minus, princeps, &c. sive אַסַר־אֵל Asar beatus.

Κύπρις Cypra, Junonis nomen apud Etruscos, Strab. lib. 5. & Sil. Italic. lib. 8. Nom. propr. muliebre Κύπρις (vel Κύπριαν) Phoenicium, vel Hebræum, statuit Scaliger in Eusebium p. 149.

¹ Bernardinus Baldus in lib. cui titulus *In tab. æn. Etrusc. ling. Etrusc. vet. per script. divinitio*. August. Vindelico. 1613. ² Jacobus Mantinus in epist. nuncupat. ad Paullum III. Pont. Max. quæ præfigitur paraphrasi Averrois in Rempublic. Platon. t. 2. op. Aristot. Venetiis, 1552. ³ Theseus Ambrosius in introd. ad ling. Chald. Papiæ, 1539. ⁴ Paullus Merula in Cosmograph. lib. 2. c. 17. ed. 1621. ⁵ Reinesius de ling. Punic. c. 2. num. 16. ⁶ Just. Fontanin. de antiquitat. Hort. lib. 1. c. 7. Romæ, 1723. ⁷ Fran. Mariani parerg. de Etrur. Metropol. Romæ, 1728. ⁸ Phil. Bonarota in explic. & conject. ad mon. Etrusc. op. Dempst. addit. p. 84. ⁹ Scip. Maffei. passim in tract. de ant. Etrusc. & Latin. Lipsiæ, 1731. ¹⁰ Sam. Bochart. de serm. & col. Phoen. lib. 1. c. 33.

& Bochartus in Phal. lib. 1. c. 3. Quo igitur jure hoc è numero vocum Phoeniciarum eliminat idem celeberrimus author in tract. de colon. & ferm. Phoen. lib. 1. c. 33. non satis intelligo. Secum plane pugnat vir clarissimus; neque nostrum inter Samuelem & Bochartum tantas componere lites. Fallitur etiam doctiss. & ingeniosiss. Maffei, qui arbitratus est *Κύπριον* Hebraice scribi *שפרא*; *כפרה* enim, seu *כפרא*, efferri & scribi efflagitat cum nominis ratio, tum potestas literæ Græcæ *κ*. De vocis origine consulas velim Bochartum in loc. jam laudat.

Nortia, Nurtia, Nartia, vel Nerfia, &c. (tam varia est librorum fides, ut notat Jacob. Pamelius) Etruscis Fortuna.

— si Nurtia Tusco
Favisset — Juv.

Ubi Scholiastes --- Fortunam vult intelligi Poëta. Hujus vocis vestigia clare admodum deprehenduntur in Arabica *النار* (*ألنارد*) & *النرد* (*ألنرد*) Al-Nard, vel Al-Nurd, talus, tessera, ludus taxillorum, cui præcipue Dea Fortuna præest, & moderatur.

Mantus, Dis pater, sive Pluto, Servius ad lib. 10. Æn. v. 298. p. 585. *מור* Mut Hebr. *מית* Mit Chald. & Syr. mortuus est; unde nom. Chald. *מאת* Mat mortuus, &c. Hinc facili opera deducitur Mantus, additis *ן* Epenthético & terminatione Latina masculina. *ן*, vel N, Epenthetici ope ab Hebræis vocibus aliquando formantur Græcæ & Latinæ, sic à *סדין* fit *σινδων* Sindon, &c. Hoc Etymon à vero parum abludere indicio est nomen Plutonis Phoenicium *מור* Mut, neque ab ejus munere & officio abhorret.

Falando, sive Falanto, apud Etruscos significat coelum, Fest. lib. 6. Hoc vocabulum esse Phoenicium supra innuimus. Videtur venire à *פלד* Phalad, lampas, fax, tæda, &c. quod cœli naturæ haud inepte congruit.

Ανδης Andas, nomen Etruscum Boreæ, Hesychius. Oritur, ni fallor, à lingua Arabica, unde depromitur *هند* 1. (*הנד*) And vociferatus est, gemit, &c. 2. *הז* (*הז*) Az,

1 Scip. Maff. ant. Etrusc. & Lat. 2 Castel. lex. heptaglot. 3 Bochart, & Cumberl. Sanchoniath. 4 Castel. lexic. heptaglot. 5 Ibid.

vel As, movit, agitavit, quassavit, ut arborem ventus, &c. Cui optime quadrat Græcum *ἄσις* q. *ἀσύν & ὁρμή & πῆμα*, quod ventus sit sonorus & violentus; quare *ἔτυμολογία* est verisimillima.

Lucumo, rex lingua Etrusca, Servius in *Æn.* 2. Nullus dubito quin idem sit atque *לחם* Lochem, sive Luchem, bellator, à verbo Hebraico *לחם* Lacham pugnavit, bellavit, &c.

Δρῦνα Druna, Etruscis *ἡ δὲ πρὶν* principatus, Hesychius. *דרום* Dar-rum Hebraice sonat *habitatio alta*, quod ore Græco degeneravit in *Δρῦνα*. Hoc fieri posse luculenter probat cum literæ *δ* in Græcum *ν* frequentissima permutatio, ut *Σάτωρ* à *סַטוּ* Satam, &c. tum vox Chaldaica *דְּרוֹם* Derom, vel Droum, meridies, sic dicta quasi *דרום* habitatio alta, quod Sol in ista plaga altius incedat. Vid. Schind. pentaglot. p. 412. & Bochart. Phal. lib. 4. c. 27. & de col. & ferm. Phoen. lib. 2. cap. 5.

Δάμν Damnus, equus, Hesychius. Fluit ab Arabica *دَمْن* (*دَمْن*) Daman, vel Damn, firmus, stabilis fuit. Eodem pacto equus vocatur *דָּמִן* à robore; sic *equo dedisti robur*, ait Job. c. 39. v. 19. & *Domino equi robur non esse acceptum* observatur Psal. 147. 10.

Capræ nomen Etrusci cum Romanis communicarunt, Hesychius. Primo intuitu deducitur à *קַפֵּר* Gaper, vel Caper, hinnulus, dama, &c. *γ* enim quandoque obit vices *ק* & *כ*, & maximum inter *ק* & *כ* semper intercessit commercium. Vid. Boch. Phal. lib. 2. c. 22. lib. 4. c. 17. de col. Phoen. lib. 2. c. 27. & lib. 2. c. 4.

Ἀγαλλήτωρ Agalletor, puer, Hesychius. *אגל-יתור* Agal-Jetor, vel Agal-etor, i. e. columna celebris, dici potuit proles mascula, quod memoriam & nomen familiae conservet. Filius est *זכר* Zecer memoria patris; hinc Absalon conquestus est *sibi deesse filium, qui in memoria conservaret nomen suum*, 2 Sam. c. 18. Et Deut. 25. *facitare nomen fratri*, de prole mascula intelligitur. Ad Rem nostram haud minus apposite Euripides, *κόλοι ὃ δ' οἴκων παῖδες ἄρσους* — *columna enim familiarum liberi mares*. Siquis tamen putaverit *Ἀγαλλήτωρ* è lingua Græca in Etruscam irrepsisse, integrum sit ipsi sua gaudere sententia; eandem quoque nobis largiatur veniam.

1 Vid. lexicograph. Græc. / 2 Bochart. de col. & ferm. Phoen. lib. 2. c. 5.
3 Schind. lex. pentaglot.

Δία Dea, Rhea, Hesychius. Rhea, quæ est Ops, & Cybele, & magna mater, i.e. terra, quæ nullo non bonorum genere affuit, omnibusque sufficit ad pascendum animalibus; unde apud Etruscos cognominata Dea, i.e. *𐌆𐌇𐌇* Dee, vel *𐌇*, sufficientia. Malach. 3. 10. Deut. 5. 8. Prov. 25. 16. &c.

Αἴηλας Aueles, Aurora, Hesychius. Componitur ab *𐌆𐌇𐌇* Acel rubicundus & *𐌇𐌇* or lux; etenim *𐌇𐌇𐌇* Acel or respondet *𐌇𐌇* *Αἴηλας*, literis S & R (cum blæse proferrent) apud antiquos Italiæ incolæ pro eadem fere habitis. Hinc factum, ut quod illis *asa*, *asena*, *casmen* sonuit, id post fieret *ara*, *arena*, *carmen*; quos *Fusios* & *Valesios* primum vocarunt, eos postea *Furios* vocarent & *Valerios*: immo S & R apud eos tantundem valuisse indicio sunt *arbor* & *arbor* in recto, *labor* & *labos*, *honor* & *honos*, &c. Præterea in alphabeto Etrusco literam fuisse mediæ potestatis inter S & R & 2 tabulis Eugubinis constat; quam Græcis, soni similitudine deceptis, per suum & facile in mentem veniret exprimere. Neque ullum vocabulum excogitari potest ad describendam Auroræ naturam accommodatius; ita Homerus *Il. A. 477.*

Ἡμῶν δὲ περὶ τὴν φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἥως.
ῥοδόχρε, δακτύλις. Περὶ ῥόδου δὲ ὁ αἶψα ὁρᾷ γέγραπται ἐν τῇ ἀνατολῇ. Eustathius in loc.

Et Virgilius *Æn. 3. 521.*

Jamque rubescebat stellis Aurora fugatis.

Et alibi

*Præterea, si nona diem mortalibus æthrum
Aurora extulerit, radiisque retexerit orbem.*

Rosei digiti, rutilique equi tribuuntur Auroræ, ob colorem subrubentem & aureum, in quem definit sæpe matutinum crepusculum. Unde & Aurora vocata est ab *aura*, juxta Varonem.

Arse, avertit, Festus. *𐌆𐌇𐌇* Aras diruit, evertit, violentia

1. Priscian. lib. 1. Festus, Terentianus Maurus, Scaliger de caus. ling. Lat. &c. 2 Tab. Eugubin. 4. 12. Tab. 6. 1. 43. Tab. 4. 1. 28. Tab. 6. 1. 3. &c.

qua-

quadam, &c. unde in Imperat. Pih. ארסי Arsi, vel Arse, dirue, averte, tu foemina, &c. Potest etiam deduci ab ארץ Arats, five 'Aras, movit, agitavit, &c. quod in Imp. Pih. ארץ Arsi, vel Arse, move, tu fœmina, &c. prius tamen magis placet. Hinc forsan Futurum Æolicum ארס movebo, concitabo, &c. Vorse, ignis, Festus. Nos facile persuasos habemus hanc vocem Etruscā ab Hebraica, vel Chaldaica, ejusdem significationis vix tantillum differre; אר Ore enim, five Orse, Latine vertitur ignis, cui si Digamma Æolicum accedat fit Vorse. Orse inquam, cum q Etruscum per R S Latino- rum sæpius inveniatur expressum in tab. Eugubinis, & alibi (nimirum in *Lars, Camars, &c.*) duplex hæc potestas conspiciatur. Digamma Æolicum quod attinet, vocibus Etruscis hoc plerumque adhiberi solitum supra ⁴annotavimus. Eodem modo ab ארסא Esta formatur Vesta, &c.

Itis, idus, Macrobr. Saturn. lib. 2. "Nobis, inquit, illa ratio nominis vero propior æstimatur, ut idus vocemus diem, "qui dividit mensem; *idurare* enim Etrusca lingua *dividere* "est". Mallem ego *itare*, cum credibile nequaquam sit, nomen Latinum ad originem Etruscā propius accedere, quam ipsum nomen Etruscum hinc immediate deductum. Igitur vox Itis aperte indicat verbum Etruscum *Itare* idem voluisse ac *dividere* apud Latinos. אר Atar autem multiplicavit, &c. radicem sine periculo ponamus, quoniam is multiplicat, qui dividit in partes; unde Infinit. אר Etar, vel Itar, in conj. Kal rem prorsus conficit.

Hister, ludio, à אסר Hiph. אסר Histir, vel Hister, abscondit, velavit, operuit, textit, celavit, occultavit, &c. Liv. lib. 7. Val. Max. lib. 2. c. 4. Schind. pent. p. 1250.

Subulo, tibicen, quasi אסר חול Sab-Hul *tibicen canens tibia*, à אסר, vel אסר, tibicen, & חול tibiis lusit, &c. Var. de ling. Lat. lib. 6. Schind. pentaglot. p. 542, 1786, &c.

איטא Italus, taurus, bos, &c. ab אטל Atal, five Ital, piger, tardus, segnis, &c. Huc referri potest istud Horatianum

Optat ephippia bos piger: ————— Epist. lib. 1.

¹ Boch. Phal. lib. 2. c. 30. ² Tab. Eugubin. ubi supra. ³ Polyb. Megal. histor. lib. 2. T. Liv. hist. lib. 4. & 10. & bibliothèque Italique t. 3. p. 19. à Geneve, 1728. ⁴ Huj. dissert. p. 18. ⁵ Schind. lex. pent.

Proverbum in eos qui sui muneris officia & onus impatien-
ter ferunt, aliena vero temere appetunt. Conf. Apollodor.
lib. 2. Isactum in Lycophron. Tzet. in Chilliad. Cell. lib. 2.
Fest. Schind. pent. p. 1309. &c.

Antar Antas, aquila, i. e. *Antar*, vel *Antar*, cum
n. Præf. Emphat. aquila Hebr. Chald. Syr. & Arab. literæ
enim n. v. sæpenter sunt promiscuæ. Hefychius, Schind.
pent. p. 1179. Boch. Phal. lib. 4. c. 19. & de col. Phoen. lib. 1.
c. 34.

Gnis, grus, Servius in Æn. 2. *Gni* vocem edidit, stre-
puit, &c. *Gni* etiam Arab. cecinit avis, &c. un-
de forsan *Gnis*, cum nulla avis grue sit vocalior. Hoc ety-
mon extra omnem dubitationis aleam ponunt Gesner. de
grue, & Bochart. in Hierozoic. p. 2. c. 11.

Mantisa, Etrusce denotat auctarium, superpondium, &c.
Græc. *Μαντις*, *Μαντις*, &c. q. *Man-Tis*,
donum abundantiae, vel copiae, &c. Pro voce Latina sumit
Scaliger; sed perperam, cum clare doceat Festus *Mantisa*
additamentum dici lingua Tusca, quod pondus adjicitur; un-
de Lucilius

Mantisa obsonia vincit.

Vide Mat. Martin. in lex. philolog. Hen. Steph. in thesaur.
ling. Lat. &c.

Aracus, accipiter, Hefych. Venit ab *Arak*,
Chald. & Syr. fugit, aufugit, &c. Sic Heb. vocatur *Nets*
à *Natfa* volavit, &c. quia volando & fugiendo accipiter
maxime præstat, ut testatur vatium nobilissimus II. O. v. 237.

Et Odyss. N. v. 86.

Qui plura huc pertinentia desiderat, consulat cl. Bochart.
in Hierozoic. p. 2. c. 19.

Atasum, vitis arbutiva, Hesych. Significatio videtur trahere à vocibus Chaldaicis מֵי non Ata Zas, vel Ata Sos, inut, ascendit, &c. ramus: "vites enim arbutivæ, referente Plinio, per ramos earum procacibus brachijs geniculato cursu scandentes, cacumina æquant, in tantum sublimis, vindemiator authoratus rogum ac tumulum excipiat; nullo fine crescunt, dividique aut potius avelli nequeunt. Potest etiam non incommode derivari ab אֲדָסָא Adsa, vel Atasa, fructus; quoniam vitis, præstantia fructus, præ cæteris arboribus semper eminuit, idque potissimum in Italia; optime igitur supra laudatus author. "Unde autem potius incipiemus, quam à vitibus? quarum principatus in tantum peculiaris Italiz est, ut vel hoc uno omnia gentium vicisse, quanquam odorifera, possit videri bona". Denique אֲדָסָא Adas, sive Atas, myrtus, aliquando fortasse sumpserint antiqui Orientis incolæ pro vite, saltem eorum posterì in Etruria temporum decursu hoc sensu potuerint sumpsisse; ejusdem enim vocis in eadem lingua diversis temporibus diversa valet significatio, ut מֵי in lingua Græca, &c. immo verborum & linguarum sive mutatione sive duratione nihil est incertius: quemadmodum Horatius de verbis agens

multa renascentur, quæ jam cecidere: cadentque,

quæ nunc sunt in honore vocabula, si voler usus,

quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Næque inter myrtum & vitem aliquid deest affinitatis; quandoquidem myrtus baccas saporis præcipui producit, ex quibus vinum conficitur, quod myrtidanum vocant; immo hujus usum apud veteres Græcos (Pelasgos) obtinuisse affirmat Plinius. Ut ad umbilicum rem perducamus, quam plurimæ voces & vocum significationes Hebraicæ interierunt penitus, prout omnibus innotuit ex iis, quæ è lingua Arabica expiscati sunt eruditi: igitur vel à perdita vocis Hebrææ significatione, vel à cognitis & concessis vocabulorum Orientalium sensibus, pari quæ aliarum vocum ut plurimum sit etymologia ratione, Etruscum Αμύρον deducamus.

1 Plin. nat. hist. lib. 17. 2 Ibid. 3 Mer. Casaub. de ling. Heb. 4 Hor. de art. poet. 5 Plin. ubi supra. 6 Ibid.

Nāves Nanus, i. e. *πλανήτης*. Ulyffis nomen apud Tyrrhe-
nos, à *حلي* (Nai). Nai longe abfuit, remotus fuit, peregrina-
tus est, &c. quod ab inufitato Hebræo נא. Hinc *נאי* (Nii)
Nii, vel Nai, longinquus, peregrinans, peregrinator, &c. &
in Plurali *נאים* (Niin, Nain, Naion, pere-
grinantes, peregrinatores, &c. Si fing. *נאי* apponatur Nun,
(quod in fine sæpe format nomina verbalia, ut *נאין קרבן*,
&c.) fiet *נאין*, vel Nain, & adjecta terminatione Græ-
ca *νᾶνος*. Ifacius in Lycophronem p. 185.

- *Túrrens* Tyrres, ædificia muris clausa, Dionys. Halicarn. lib.
 I. Quod & scribi *Túrrens* etiam indicio est vox Latina *tur-*
ris, inde proculdubio fluxa: neque novum hoc in lingua E-
 trusca, cum literam t q inter R & S. mediæ esse potestatis,
 vel potius utrisque æquipollere, supra innuimus. Radix est
 תור Tur ambitus muri, &c. five תירה Tira ædes, palatium,
 atrium, habitatio, stabulum, &c. nisi forsan תרס Tars, vel
 Turs, scutum, clypeus, &c. arrideat magis.

Byrrhus, cantharus, poculi genus *Bure* sermone Italico, à בור Bur cisterna, aquæ pluviae receptaculum, &c. *Hefychius*,

Ποπλωνίου Poplonium, ferrum aut æs ex Ilva, Aristot. mirab. Hac in re, ni fallor, hallucinatus est Aristoteles, siquidem ²Poplonium, vel Populonium, non æris vel ferri ex Ilva, sed urbis maritimæ, ubi liquefactum & elaboratum fuit ferrum aut æs ex Ilva, nomen. Vidimus Populonii, inquit ³Strabo, qui ferrum ex Æthalia (Ilva) allatum elaborarent, non enim ea in insula fornacibus liquari potest, sed statim atque effossum est in continentem perfertur. Populonium Etrusce, vel Pelasgice, videtur prolatum Bobolom, sive Popolon, i.e. כַּב הַלֵּכָה porta, ostium, &c. rei contundendæ i.e. ferri, quod hic ex Ilva contusum fuit, & elaboratum. Fortasse etiam Græci huc se appulsi, quando naves ferro oneratæ ex Ilva intrarunt, audierunt incolas clamitantes בּוֹא בּוֹא אֲנִי Bobulania, quod à Populonia parum abest, i.e. venit fructus navis, (the ship with her cargo is arriv'd, the iron is arriv'd) unde iis ortum nomen Ποπλωνίου. Altera nominis ratio mihi apparet veritati admodum consona, neque dissona altera.

¹ Tab. Eugubin. ubi supra. ² Strab. lib. 5. Plin. nat. hist. lib. 14. & Virg. Æn. 10. v. 171. ³ Strab. ubi supra.

τάμς Gapus, vehiculum, à ἡ Gap Hiph. ἡτα clausit, complexus est, &c. unde ἡ Gap ala, claustrum, &c. vehiculum enim est quasi claustrum movens. Hesychius.

XI. His probe perspectis cavebit cordatus lector quomodo fidem tribuat cl. Bocharto, viro aliquin summe erudito & linguarum Orientalium callentissimo, asserenti. “hæc vocabula plane à Phoeniciæ, vel, quod idem est, Hebrææ linguæ genio abhorreere; ut & graviter lapsos esse plerosque veterum, qui Tuscos è Lydia deducebant”; Tyrrenos enim è Lydia profectos pene uno ore testantur omnes optimæ notæ veterum historici, & voces Etruscæ superius allatæ, quo solo videtur innixus argumento, sententiæ suæ adeo non favent, ut evertant; ab Hebrææ aliarumque linguarum Orientalium genio adeo non abhorrent, ut cum iis mirifice conveniant; & sine violentia, vel torsione aliqua, (ne quid vehementius dicam) exinde petantur.

XII. Tametsi vero antiqua lingua Etrusca, sive Tyrsenica, prioribus seculis vel pura puta fuit Hebræa, vel hujus saltem dialectus, sicut Chaldaica, Syriaca, Arabica, &c. diffitendum tamen non est pristinum & primævum illum hujus linguæ nitorem sensim defloruisse, & paulò antequam Etruria regibus gubernari desiit ad interitum vergere cœpisse; neque dubitandum est quin tantas habuerit vires Græcorum vicinitas, ut Etrusci quam plurima vocabula ab iis fuerint mutuati, quod in causa est cur in inscriptionibus Etruscis hinc inde sparsa quædam deprehendantur linguæ Græcæ vestigia; postea etiam Romanis omnia undique, præcipue conterminas regiones, imperio & coloniis occupantibus, paulatim Etrusci eorum mores & linguam amplexati fuere; quanquam autem temporum decursu vocibus Græcis, Latinis, &c. refertus fuerit sermo Etruscus, ad annum usque V. C. 443, si non omnino illibatus evaserit, tamen Græco & Latino fuit multum dissimilis, uti scimus è T. Livio. Et in tempore Augusti linguæ Etruscæ reliquias à Græca longe distare affirmat Dionysius Halicarnassensis. Strabo quoque, qui sub Tiberio floruit, Falerios Etruriæ urbem *ἡλιν ἰδιόγλωσσον* appellat, hoc est *sua peculiari lingua utentem*. Quo igitur propius ad primum Pelasgorum, Lydo-

1 Bochart. de col. & serm. Phœn. lib. 1. c. 33. 2 Ibid. 3 T. Liv. lib. 9.
4 Dion. Halicarn. lib. 1. 5 Strab. lib. 5.

rum, Phœnicum, &c. in Etruriam accedamus ingressum, eo puriorem linguam inveniemus, & Hebrææ cognatiorem; & vice versa quo simplicior & Hebrææ consimilior appareat lingua in inscriptionibus Etruscis, eo antiquiores sunt ducendæ; pro certo item habeatur ¹ hanc linguam in varias dispertiri dialectus, à sermone Græco pariter ac Latino satis remotas. An recte igitur vel secus fecerit ² Palæophilus in Litaniarum (quas vocat) Pelasgicarum explicatione, ubi singulas fere voces à lingua Hellenica depromit, penes alios iudicium esto; pace tamen cl. hujus authoris dixerim, non raro satis coacte, & vi quadam adhibita, (nequid asperius dicam) fieri ejus interpretandi rationem. Profecto quod antiquam linguam Etruriæ attinet, in magna caligine versamur, cum omnes vetustissimæ hujus nationis libri temporum diuturnitate longissima oblivione deleantur; sed suadet & ipsa rei natura, & veterum testimonium, linguas Orientales huic è tenebris eruendæ multum conferre; quod præstare frustra speramus, nisi earum ope & auxilio ad hujus lectionem & intelligentiam pateat aditus.

¹ Dempst. de Etrur. regal. & Phil. Bonarot. ad mon. Etrusc. explic. & conj. ² Palæoph. in bibliothèque Italique tom. 14. May, Juin, Juillet, Août, 1732.

F I N I S.

